

Тези Всеукраїнської зоологічної конференції

59 (477)

3-85

**ЗООЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ
НА МЕЖІ ТИСЯЧОЛІТЬ**

4 період - от образования независимой Украины до настоящего времени (1991-2001 г.г.) В этот период времени основное негативное влияние на БР Б обитающих в ПЭ МР и В Украины оказала катастрофа на Чернобыльской АЭС (Криволюцкий Д.А., Надворный В.Г. и др., 1990; Евтушенко Н.Ю., 1992; Барьяхтар В.Г. (ред.), 1995; Надворный В.Г., 1995; Францевич Л.И. и др., 1995).

В настоящее время в ПЭ МР Украины проводится интенсивное изучение карабидофауны - Бригадеренко В.В., 1996, 1997 а, б, в; 1998 а, б, в, г, д; 1999 а, б, в, 2000, 2001; Кириченко М.Б., 1998, 1999, 2000; Пучков А.В., 1981, 1983, 1988, 1989; Ткаченко А.К., 1998, 2000 и др.

В последние 5-8 лет проведено «разпаевание» земель, что в ПЭ МР привело к частичному увеличению их эксплуатации частными собственниками, в то же время в связи с общим обнищанием сельского населения (Украина входит в четверку самых нищих стран мира), большая часть земель пустует, зарастает сорняками, кустарниками и постепенно идет процесс восстановления диких (природных) популяций Б (Надворный В.Г., 1998 а, б; 2000; 2001 а, б).

В третьем тысячелетии следует ожидать максимального влияния АФ на ПЭ МР и В - создание тут дачных участков и огородов, максимальный забор воды для нужд промышленных и с/х предприятий, а также населения и, как результат, произойдет обмеление, пересыхание, а также исчезновение многих МР, особенно в южных областях Украины.

ЕКОЛОГО-ТАКСОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ НЕМАТОДОФАУНИ ТЕХНОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ КРИВБАСУ

М.Т.Заруднева, О.Б.Рискіна, О.В.Медведева
Криворізький державний педагогічний університет

Вивчення нематодофауни техногенних ландшафтів Кривбасу проводилося в 1998 - 2000 роках. Обстежені відвали різної типології: відвали скельний та заростаючий Південного гірничо - збагачувального комбінату, рудоуправління імені В. І. Леніна; шламосховища Держинське та Південного гірничо-збагачувального комбінату (ПівдГЗК); зелені насадження Криворізького металургійного комбінату та контрольні ділянки непорушених ґрунтів балки поблизу селища Латівка Широківського району та Державного заказника "Балка Червона Північна". Відбір зразків ґрунту проводили

стаціонарно, проби відбиралися на різних горизонтах 0 - 5, 5-10, 10-15, 15 - 20 см. Об'єм проби ґрунту 15 кубічних см. Камеральна обробка проб проведена за уніфікованою методикою вивчення ґрунтових нематод - лійковим методом Бермана. Експозиція виділення нематод 24 години.

В основу таксономічного огляду покладена система О.О.Парамонова (1952 - 1972) та роботи систематиків (Кириєнова, Краль, 1968, 1971; Еліава, 1978; Нестеров, 1979; Стегареску, 1980). За період дослідження видового складу нематод техногенних ландшафтів Кривбасу в загальному виявлено 25 видів, що відносяться до 6 рядів, 13 родин, 17 родів. Кожен біотоп, в залежності від складу породи та стану ґрунту, характеризується своєрідним кількісним та якісним складом нематод. Найбідніше заселені території шламосховищ: шламосховище ПівдГЗК (20 проб)- нематоди відсутні; шламосховище Дзержинське - виявлено 2 види нематод *Xiphinema pachtaicum*, *Tylenchorhynchus dubius* - фітогельмінти специфічного патогенного ефекту. Відвал скельний ПівдГЗК - 2 види: *Eudorylaimus monohystera*, *Discolaimus major* - парарізобіонти. Відвал заростаючий - 5 видів різних екологічних груп: парарізобіонти - *Eudorylaimus microdorus*, девісапробіонти - *Chiloplacus propinquus*, *Cervidellus nanus*; фітогельмінти - *Xiphinema pachtaicum*, *Helicotylenchus digonicus*. Відвал рихлий рудоуправління імені Леніна - 9 видів різних екологічних груп. Парарізобіонти - *Alaimus primitivus*, *Prismatholaimus intermedius*, *Eudorylaimus microdorus*, *Wilsonema otophorum*; сапробіонти - *Rhabditis brevispina*, девісапробіонти - *Chiloplacus propinquus*, *Cervidellus nanus*; фітогельмінти - *Xiphinema pachtaicum*, *Helicotylenchus digonicus*.

Зелені насадження навколо Криворізького металургійного комбінату також бідне якісно і кількісно. Виявлено всього 8 видів різних екологічних груп. Парарізобіонти - *Alaimus primitivus*, *Eudorylaimus monohystera*; сапробіонти - *Rhabditis brevispina*, девісапробіонти - *Chiloplacus soosi*, *Ch. propinquus*; фітогельмінти - *Xiphinema pachtaicum*, *Pratylenchus penetrans*, *Helicotylenchus digonicus*.

Контроль - балка біля села Латівка Широківського району та заказник "Балка Червона Північна" мають сформований стійкий і різноманітний видовий склад нематод. Виявлено 25 видів - парарізобіонти (8 видів): *Alaimus primitivus*, *Prismatholaimus intermedius*, *Eudorylaimus monohystera*, *E. microdorus*, *Discolaimus major*, *Wilsonema otophorum*, *Thornenema uniformis*, *Eudorylaimus sp.*. Сапробіонти - *Rhabditis brevispina*; девісапробіонти - *Chiloplacus propinquus*, *Cervidellus nanus*, *C. serratus*, *Stegelleta cancellatta*; фітогельмінти - *Xiphinema pachtaicum*, *Tylenchus filiformes*, *T. davainei*, *T. striatus*, *T. minutus*, *Helicotylenchus digonicus*, *H.*

multicinctus, *Rotylenchus robustus*, *Pratylenchus penetrans*, *Ditylenchus dipsaci*, *D. misellus*, *Aphelenchoides parietinus*.

ЕКОЛОГО-ТАКСОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ НЕМАТОДОФАУНИ РІЗОСФЕРИ ДУБОВИХ НАСАДЖЕНЬ КРИВБАСУ

М.Т.Заруднєва, О.М.Матківська
Криворізький державний педагогічний університет

Матеріалом цієї роботи стали результати аналізів 100 проб ґрунту ризосфери дуба зібраних під час досліджень 2000 року. Проби відібрані стаціонарно в дубових насадженнях Держинського лісництва міста Кривого Рогу : в радіусі крони - біля штамбу, на відстані 1, 1,5 м ; ґрунтових горизонтів - 0 - 5, 5 - 10, 10-15, 20 - 25 та 30 - 35 см. Для виділення нематод з ґрунту використовувався лійковий метод Бермана. Об'єм проби ґрунту для аналізу - 15 кубічних см. Експозиція виділення нематод з ґрунтових проб - 24 години.

За період досліджень виявлено 37 видів нематод, представників 7 рядів, 16 родин 24 родів.

Виявлені види за трофічними зв'язками розподіляються на такі екологічні групи: параризобіонти- 10 видів - *Wilsonema otophorum*, *Thornenema uniformis*, *Eudorylaimus maritus*, *E. monohystera*, *E. microdorus*, *Discolaimus major*, *Seinura oxura*, *Alaimus primitivus*, *Prismatolaimus intermedius*, *Monhystera vulgaris*, *M. filiformis*, хижачки - *Clarkus parvus*, *C. papillatus*; еуцапробіонти - *Chiloplacus propiuquus*, *Eucephalobus elougatus*, *E. nanus*, *Cervidellus serratus*, *Stegelleta cancellata*, *S. rara*, *Pelodera cylindrica*, *Cephalobus nanus*, *C. mucronatus*; фітогельмінти - *Tylenchus filiformis*, *T. minutus*, *T. striatus*, *T. davaini*, *Aglenchus costatus*, *Ditylenchus misellus*, *Pratylenchus subpenetrans*, *Ditylenchus intermedius*, *Xiphinema pachtaicum*, *Helicotylenchus digonicus*, *H. crenatus*, *H. multicinctus*, *Aphelenchoides parietinus*, *Rotylenchus robustus*.

Дослідження вертикально - горизонтального розселення нематод в ризосфері дуба показали, що цей розподіл має свої особливості. Нематоди таких екологічних груп як параризобіонти, сапробіонти, девісапробіонти, мікогельмінти в своєму розподілі не пов'язані з зоною коренів обростання і в радіусі крони розподіляються рівномірно. Сапробіонти заселяють верхні горизонти ґрунту. Фітогельмінти заселяють всі горизонти, але представники родів *Helicotylenchus*, *Ditylenchus* концентруються в верхніх горизонтах; *Pratylenchus*,